

RECENSION

Ur filmen *Bananas!**

Bananas!*

Originaltitel Bananas!*

Regi Fredrik Gertten

Producent Margarete Jangård

Manus Fredrik Gertten

Foto Frank Pineda, Joseph Aguirre, David Auerbach

Medverkande Juan J. Dominguez, Duane Miller

Byron Rosales Romero, Mercedes del Carmen

Romero, Rick McKnight, David Delorenzo m fl

Sverige, Danmark, USA, Tyskland, Finland,

Norge, Schweiz, Nederländerna, Spanien 2009

Längd i tid 1 tim 20 min

Censur barntillåten

Distributör novemberfilm

Otaliga är de filmer jag sett som utspelar sig i amerikanska rätts-salar, men ingen som Fredrik Gerttens dokumentär *Bananas!**. Här är det på riktigt. På de anklagades bänk: storföretaget Dole Company, med jättelika bananplantage i mellanamerika. Åtal-spunkt: att man i Nicaragua använt det i USA och över hela världen förbjudna bekämpningsmedlet Demagon, vilket förorsakar sterilitet. På kändesidan: tolv nicaraguanska plantagearbetare, företrädda av den svinrike Los Angelesadvokaten Juan Dominguez. En i alla avseenden paradoxal man: han som kysste marken av glädje när han slapp ut från Castros Kuba driver här en process som den unge advokaten Castro kunde varit stolt över.

Gerttens film fick Dole Company bokstavligen - om man vill vitsa till det - att "go bananas." Stämning för förtal följde, men drogs så småningom tillbaka. Det kan finnas två skäl till det: den starka internationella motreaktionen, där till och med regeringsmedlemmar uttalat sig, eller att möjligheten att vinna en sådan process var minimal. Här stod ju faktiskt företagets VD och tvingades under ed att erkänna att man i årtal använt bekämpningsmedlet i Nicaragua trots att det var förbjudet i USA och att leverantören Dow Chemicals

uttryckligen i ett kontrakt avsåde sig allt ansvar för fortsatt användning. Dole Company fortsatte ändå i årtal, tills lagret tog slut.

*Bananas!** är ett lysande exempel på att filmen kan vara ett politiskt vapen, den är bitvis spännande som en thriller, när Doles advokat använder juridikens smutsigaste trix för att freda sig mot Dominguez och hans bulldogsensvis parhäst Miller, som aldrig släpper bettet när han huggit tag.

*Bananas!** är en fruktansvärd film om kapitalismen när den är som mest cynisk och människans väl och ve, liv eller död betraktas med total likgiltighet. Profiten är allt, och värdet på aktien, människovärdet finns inte med i kvartalsrapporten.

Visst är filmen lite av hjälteporträtt av amerikanska advokater med socialt samvete, men den bärs samtidigt fram av de nicaraguanska arbetarnas nakna ansikten och upprörande berättelser. Hur de aldrig lyckats få barn, hur många kvinnor de än försökt med, varpå de tidigare lagt ansvaret på kvinnorna (ett socialt och mänskligt drama i sig) innan sanningen presenterades för dem: att det var själva arbetet som stympade deras liv, berövade dem den glädje i livet som barn skulle innebära. De har lärt sig misstro överheten, men någon facklig kamp fanns inte och skulle säkerligen ha slagits ned. Minns vad som hände i en annan s.k. bananrepublik, Guatemala, när den radikale presidenten Arbenz Guzmán ville förstatliga United Fruits bananodlingar varpå han 1954 störtades av CIA.

Dole Company svarade som väntat med motanklagelser, motstämningar, deras advokater framstår som krokodiler som simmar omkring i den juridiska sörjan, men oavsett om de lyckas på någon enda punkt: det hjälps inte. Dole Company är en gång för alla förnedrade inför omvärlden, avklädda inpå bara skelettet, avslöjade för vad de är: hänsynslösa råkapitalister, likgiltiga för mänskligt lidande.

Fredrik Gerttens *Bananas!** är samtidigt ingen enkel reportagefilm, den är en dokumentär på högsta konstnärliga nivå, som med sina klipp mellan fattigtillvaron och lyxkontoren ger rum för eftertanke kring vilken värld vi lever i. Och för min personliga del: aldrig mer en produkt från Dole Company.

Gunder Andersson

FILMRUTAN